

Lời mở đầu

Gần đây trong xã hội ta theo trào lưu của thế giới, nổi lên cái vấn đề phụ nữ giải phóng, làm cho các nhà hàng ngày để tâm về vấn đề xã hội bằng khuâng suy nghĩ mãi. Có kẻ bảo: nam giới như nữ giới chúng ta, cùng chung một cảnh ngộ, chúng ta chỉ bàn chung một tiếng là giải phóng. Bỉ nhân⁽¹⁾ xin lỗi, mà không thừa nhận cái ý tưởng sơ mơ⁽²⁾ ấy. Cũng đã biết: chúng ta cùng chung một cảnh ngộ như nhau, nhưng chúng ta cũng phải biết rằng: cái tâm lí, cái tính chất của nữ giới rất khác nam giới; mà nhất là cái cách chịu văn hóa cũ của hai bên vẫn khác xa nhau lắm. Nếu chưa thấu đạt mấy chỗ bí yếu⁽³⁾ trên kia, mà chỉ hô hào giải phóng theo cái quan niệm nam giới, thì bỉ nhân dám chắc rằng: chỉ một bộ phận phụ nữ về thiếu số hưởng lợi cái cuộc giải phóng ấy thôi, chứ toàn nữ giới vẫn còn ai trong chế độ cũ, như vậy thì không gọi là giải phóng được.

(1) Bỉ nhân: cách tác giả tự xưng, mang sắc thái khiêm tốn, nhún nhường.

(2) Sơ mơ: sơ suất, sơ sẩy.

(3) Bí yếu: Bí mật quan trọng.

Cái tệ ấy, hiện nay một phần đông chị em trên thế giới đều bị cả rồi. Xe trước đã đổ, đường sau ta nên tránh. Ta bình tâm mà hỏi thử: vì đâu mà xảy ra những cái duyên có ấy? Chẳng qua vì chúng ta muốn giải phóng phụ nữ, mà chúng ta không để tâm cải cách cái văn hóa cũ hiện đương chi phối cho phụ nữ ta đó. Cái văn hóa cũ có nhiều chỗ không thích hợp cho cái sự nhu yếu hiện tại của chị em chúng ta. Vậy thì nên phải cải cách đi. Nhưng cải cách thế nào? Ấy là một câu hỏi rất hệ trọng, rất khó khăn.

Nay vì có một bọn phụ nữ tri thức học vấn chưa tinh thông, mà dám đem một cái nền văn hóa mới chưa hiểu rõ đầu đuôi, đã vội đem cống hiến cho gia đình xã hội. Đề xướng sự giải phóng cho đa số chị em còn mê muội, mà thay chân cho cái nền văn hóa cũ, thì may ra có thành công nhất thời; chứ thật cái thống khổ hiện tại của xã hội, cũng chắc không giảm bớt chút nào. Ấy là vì ta sùng bái, hâm mộ cái phong tục xã hội Âu, Mỹ: cái chế độ hôn nhân của họ, mà ta muốn mang hết thảy về thay đổi cho ta; đó chẳng những không hấp thụ được cái tinh hoa văn hóa họ, mà lại dầm cái cặn bã văn hóa của họ, mà hiện nay gia đình xã hội họ đều đương đau đớn khổ sở theo, như vậy là chị em chúng ta muốn tiến hóa, lại trở ra thoái hóa vậy.

Cái cựu văn hóa vẫn nhiều chỗ sai lạc thật, nhưng nó cũng có đào tạo một số phụ nữ: về độc lập kinh tế, về hôn nhân mỹ mãn, về gia đình hòa lạc, từ mấy ngàn năm. Như vậy là cái tính chất văn hóa cũ không phải là toàn bậy cả.

Vậy thì chị em ai là người chủ trương sự giải phóng cho nữ giới, phải nên lựa chọn cái tính chất văn hóa cũ, cùng cái tính chất của văn hóa mới, dung hòa thế nào cho hợp nhau, để đào tạo nên những người phụ nữ rất trung thành với nghĩa vụ của mình, rất thấu đạt cái địa vị của mình đối với gia đình, đối với xã hội. Cái phương châm giáo dục cho phụ nữ ta là nhắm với cái mục đích ấy mà tới vậy.

Vì những ý tưởng đó mà quyển sách này ra đời, để cầu ý kiến của các chị em, những ai là người hữu tâm với xã hội, bổ cứu thêm cho thành một vấn đề hoàn toàn, là lợi cho cả nhân loại phụ nữ vị lai nữa vậy. Chớ như cứ hô hào phụ nữ giải phóng thời giải phóng làm sao? Được giải phóng rồi sẽ đi vào đâu? Làm những việc gì? Nếu cái nghi nghi⁽¹⁾ ấy mà không giải quyết, thì thực không khác gì một bọn người mù mà dám dắt một bọn người không sáng suốt đi. Cái hiểm tượng⁽²⁾ không thể tả hết được, như lời ông Mã Đĩ Đằng (Marden)⁽³⁾ người nước Mỹ đã bài giải trong quyển “Phụ nữ dự gia đình” vậy. Cho nên sự giáo dục cần phải biết những điều thường thức trước; có thường thức, mới có cái tư cách thực tế xã hội, mà người ở về thời đại này, đều nên hiểu rõ cái chân lý ấy.

Tác giả tự tư

(1) Nghi nghi: ý nghĩa chưa chắc chắn.

(2) Hiểm tượng: cảnh tượng nguy hiểm.

(3) Orison Swett Marden (1848-1924): tác giả truyền cảm hứng người Mĩ, viết nhiều về chủ đề thành công.

Bàn về vấn đề giáo dục con gái

*Giáo dục phụ nữ là một cái vấn đề
rất quan hệ cho một dân tộc tương lai.*

M. DUGARD.

(L'éducation moderne des jeunes filles)

Vấn đề này là thuộc về luân lí, mật thiết quan hệ cho nhân tâm thế đạo, ai cũng có thể bàn được; mà ai cũng phải có chân thành, ra công nghiên cứu, quan sát thí nghiệm, rồi mới bàn nổi; mà bàn nổi thì thực hành cho được, nhiên hậu⁽¹⁾ mới làm phương châm cho người noi theo. Vậy thì sự bàn giáo dục, là trước hết mình phải có giáo dục đó vậy. Song giáo dục đời xưa, cái phạm vi còn hẹp hòi, đã không hợp với trình độ tiến hóa ngày nay; gia dĩ⁽²⁾ sách vở giáo khoa phụ nữ, chỉ có mấy thiên

(1) Nhiên hậu: sau đó.

(2) Gia dĩ: thêm vào đó, hơn nữa, lại còn.

nữ tặc⁽¹⁾, nữ huấn⁽²⁾, dùi mài về đường đức hạnh thì được, chứ công cuộc đối với đạo xử thế thì tuyệt nhiên chưa có, thể nào cũng phải tham bác⁽³⁾ thêm Tây học giáo khoa mà bổ cứu⁽⁴⁾ những chỗ khuyết điểm của mình. Nhưng cái tư cách người mình thì còn thấp kém, nếu đem những vị quá bổ, là lời cao thượng mà dạy vẽ cho phẩm hạ thặng chi nhân⁽⁵⁾, không những không tiến hóa nổi, mà lại phát ách ra, gây thêm tai hại cũng nên, đó lại là một điều quan hệ hết sức. Ví như người có cái áo rách muốn vá, mà vá thì nên lựa thứ giẻ cho hợp với nguyên sắc, có xê xích một đôi tí coi còn được, nếu tham tẩm gấm vóc tốt đẹp mà đặt vào chỗ lỗ thủng cái áo vải, thì coi sao cho vừa. Vậy nên sự mượn tư tưởng người, cũng phải suy xét lại bản cách mình cần cho hợp phép.

Cứ như ý tôi thiển nghĩ, hiện nay sự học vấn của con gái, phải nên châm chước theo quyển sách của Đu-ga (Dugard)⁽⁶⁾, mà lược đem những điều hợp với tư cách người mình, làm sao cho đường đức hạnh vẫn cứ noi theo nề nếp cũ, mà đường tri thức cần phải mở mang thêm. Lấy cái hiện trạng giữa xã hội mà nói, thì việc giáo dục bạn thiếu nữ bây giờ, là có hai cái trường học đều nên cần cả.

1. Là nhờ trường nữ học của nhà nước để đào luyện tinh thần trí não, muốn cho khôn ngoan, thì phải có học.

(1) Nữ tặc: quy tắc dành cho phụ nữ.

(2) Nữ huấn: dạy bảo phụ nữ.

(3) Tham bác: tham khảo cho sâu rộng.

(4) Bổ cứu: thêm vào chỗ thiếu và sửa lại chỗ sai, bổ khuyết và sửa chữa.

(5) Phẩm hạ thặng chi nhân: người có nhận thức kém, trình độ thấp.

(6) Marie Dugard (1862-1932): giáo viên, nhà sư phạm người Pháp, tác giả của cuốn sách *L'éducation moderne des jeunes filles* (Giáo dục hiện đại cho các thiếu nữ).

2. Là trường học gia đình, thì ngày thường cha mẹ phải rèn tập lấy khuôn phẩm hạnh cho con cái, người tri thức ai cũng hiểu rằng: sự học của con gái cần phải khai thông, vì người đàn bà cũng chung đức khí thiêng của núi sông mà nên người, nếu cứ thờ ơ, ăn hay ăn, làm hay làm, không biết suy nghĩ cuộc đắc thất⁽¹⁾ giữa thế gian, sự tiên trưởng⁽²⁾ trong gia đình, thì sống một cách không mạnh dạn, trọn đời phải chịu nhiều sự thiệt thòi, mà cũng quan hệ đến đường sinh hoạt của chủng tộc nữa.

(1) Đắc thất: được mất.

(2) Tiên trưởng: phát triển, thay đổi.

Trong quyển sách của ông Mít-sờ-lê (Michelet)⁽¹⁾ là một nhà văn học nước Pháp, có than cho cái thể thái nhân tình rằng: “Sự giáo dục của con gái ngày nay chưa có cái gì làm chuẩn đích, để cho họ sau ra với đời cho biết đạo xử thế”. Ấy cái sự giáo dục ở các nước văn minh người ta lo ngại như thế, vì cuộc đời ví như một cái bể rộng mênh mông, mà người đời ví như con thuyền đi trên mặt nước, có vững tay lái chèo mới trông vượt sóng ra vời, ngộ khi ba đào phong vũ⁽²⁾, cũng cho biết then máy mà đỡ gạt, mới tìm phương hướng mà đi, chóng mong đến bờ bến được. Chiếc thuyền kia cho kiên cố, lái chèo vững vàng, là sức mạnh dạn; học thức rộng rãi, để đảm đương sự đời xây tới cho mình, khu xử⁽³⁾ làm sao cho thỏa thiếp⁽⁴⁾, là tới bờ bến, đạt đến mục đích vậy. Nay sự học con gái, mà cứ loanh quanh trong bếp nước, nồi cơm, thì chưa đủ tư cách làm một người ở đời.

Song hai trường học, thường hay phản đối nhau. Vì người ở nhà trường, nhờ có học vấn, rộng đường nghe thấy, cho nên thạo tiếng ở đời; nhưng vị tất đã thạo làm công việc nhà, hay về đường lí tưởng, chưa khéo sự thực hành, mà lại lảm lức thiên về văn chương cao thượng quá, mơ tưởng nhiều việc vọng ngoại hão huyền, sai lệch cái thói nết người con gái, không hợp với tình đời, mà xã hội sinh lời bài bác cũng vì có ấy.

(1) Jules Michelet (1798-1874): Nhà văn, sử gia người Pháp.

(2) Ba đào phong vũ: sóng, gió, mưa, những trở ngại trong đời.

(3) Khu xử: cư xử, thu xếp.

(4) Thỏa thiếp: đặt vừa đúng, ổn thỏa.

Cái bọn ru rú ở trong nhà, thì vẫn giữ được thói nết nhu mì; mà việc đòi lại sơ sài mờ tối, chẳng biết đâu vào đâu, thành cao cửa kín, che mắt bưng tai, chỉ trông thấy xung quanh mình toàn là cảnh vui vẻ dễ dãi, làm cho mình chỉ biết có mình, chứ không còn trông thấy được ai. Vì có duyệt lịch⁽¹⁾ mới hiểu thấu nhân tình, có mục kích⁽²⁾ mới hay suy nghiệm. Nỡ nào bó buộc trí khôn, để cho một hạng mơ màng nhân ảnh như người đi đêm, còn có điều gì nguy hiểm cho bằng?

Sự phản đối nhau về lẽ tập quán của hai tính tình: người ra đường đã từng trải thường chê người ở nhà không biết lí thế⁽³⁾; kẻ ở nhà nhún nhường, dè dặt⁽⁴⁾, lại chê kẻ ra đường là chán chường, kiêu ngạo. Nhưng tôi coi ra, thì bên nào cũng có cái tốt cái xấu hết thảy.

Vậy thì giáo dục một người con gái, phải nên gồm cả tôn chỉ của hai trường học, mới đủ tư cách một người hoàn toàn. Thế mà điều nào không hợp với tính tình, có khuy⁽⁵⁾ đến đức hạnh, thì nên tránh xa, đó là một điều tối yếu cho sự giáo dục vậy.

Nói về tính tình. Muốn dạy cho người con gái, trước hết phải biết tính tình người con gái ra làm sao, nhiên hậu mới đem cách dạy bảo cho đúng đắn. Người con gái

bẩm thụ⁽¹⁾ nhu nhược, nên tính tình thường mỏng mảnh. Người đòi hay chê rằng: 1- nhẹ dạ ; 2- sơ suất: 3- thóc mách; 4- tính hay ghen tuông.

Bốn cái tính đó là toàn tính xấu. Vì nhẹ dạ hay tin người, lại hay nghi nan⁽²⁾, hay đổi chủ ý, ai bảo sao cũng cho phải cả. Sơ suất thì làm việc gì không có mấu chốt, làm cũng như không, ít suy xét cho đến đầu đến đuôi. Thóc mách là ưng tò mò, nghe lỏm chuyện người ta, hay bàn bạc những điều hiểm hóc. Ghen tuông là không ưng người hơn mình, hoặc bằng mình. Nhưng phần nhiều người có tính này, kẻ có tính khác, chứ cũng không nhất định người nào là người đủ cả bốn tính ấy. Thế mà trong bốn tính ấy nếu có, tức là tính yếu mà sinh ra, nên nhân tính đó, biết cách lợi dụng thì cũng có lẽ xoay lại cái tính tốt, cũng không phải là không được.

Lợi dụng về tính tình

Nguyên tính nhẹ dạ hay nghe là tính xấu, mà có thể đổi ra tính tốt. Là vì người đã hay nghe, tất là dạy bảo rất dễ, vì cho theo về đường hay, thì chóng hay, mà hóa cho theo về đường dở thì mau dở. Hay với dở, phần nhiều tại người đưa đường chỉ nẻo cho. Nhẹ dạ thì hay cảm động, thấy sự đau đớn của người đời, mà cũng chau mày rơi lệ⁽³⁾ được, như thấy kẻ nghèo hèn tật bệnh cũng thương

(1) Bẩm thụ: bẩm sinh.

(2) Nghi nan: nghi ngờ, không đoán định được.

(3) Rơi lệ: khóc lóc.

xót, thấy ai tai nạn cũng bâng khuâng, hay đem công giúp của đỡ đần cho nhau. Nhẹ dạ thì hay hóa ra tín ngưỡng tôn giáo. Tín ngưỡng tôn giáo thường có tính thành thật, dường ấy cũng là tính tốt; thường tình các người đàn bà con gái, hay có cái tính như thế cả.

Tính sơ suất là không hay suy nghĩ, dùng ra việc gì, cũng đều hại hết thầy. Chỉ có một điều là giận ai cũng chẳng có giận được lâu, mình đã sơ suất, tức là hay dung được người sơ suất đối với mình. Tục mình thường hay gọi những hạng người ấy là hạng người vô tâm; song phải biết tính ấy rất hay ngộ sự⁽¹⁾, đáng nên răn sợ lắm.

Tính thóc mách tuy khá ghét thật, việc mình thì nhác, việc bá ác thì siêng, chuyện người này đem nói với người khác. Nhưng mà xét lại trong cái tính thóc mách ấy, lại có chứa cái ý tìm tòi dò xét. Ấy là cái tính tinh tế, mà các nước văn minh bây giờ, người ta nghiên cứu nhiều khoa học, chẳng qua cũng là vì lẽ tìm tòi dò xét mà ra. Nếu người đàn bà đã sẵn cái tính thóc mách, mà biết cách dùng cho chính đáng, thì cứ tìm tòi dò xét, lấy sự hay sự dở của mình của người, mà lựa lấy điều hay, bỏ điều dở, lấy sự thật hơn dùng điều giả, thì thóc mách có hại gì đâu; huống hồ có hay thóc mách, mới hay khôn khéo. Những người đàn bà mình thường khéo bánh khéo trái, khôn cách ăn ý ở, đều là trong tính tình có hay dò xét tìm tòi hết thầy, chứ có phải đứng đưng vô sự, không để tâm chú ý vào một việc nào, thì làm sao hiểu sự lí ở đời cho được.

(1) Ngộ sự: việc sai lầm.

Tính ghen tuông, ai bảo ghen xằng, cho hư tâm hư tính; chứ ghen, biết ghen công việc người hơn, mình kém, tức là mình phải làm nên cho bằng người. Vì có ghen hơn ghét kém, mới có tiến hóa; bằng như khôn khéo mặc ai, đại khờ mình trối kệ, có lẽ trọn đời cùng một cục bắt một hòn mà thôi.

Cái vận mệnh và cái kết quả. Trên kia đã nói cái tính tình, thời nay lại bàn đến cái vận mệnh, và cái kết quả cho rõ ràng, rồi mới đem sự học bày tỏ cho có căn nguyên. Người con gái đầu sang, đầu hèn thế nào, tương lai cũng đều có đôi bạn gia thất như nhau. Tục ngữ mình có câu: “Nồi tròn úp vung tròn, nồi méo úp vung méo”. Nghĩa là: “Người sang làm bạn với người sang, người hèn làm bạn với người hèn”. Khi đã có đôi bạn, tức là có gia thế, thì nghiễm nhiên làm một bà chủ phụ trong gia đình vậy. Tục mình nói: “Lấy chồng gánh vác giang san nhà chồng”, là nhất thiết công việc lớn nhỏ chủ trương một tay mình; giàu cũng ăn, khó cũng chịu, từ cái địa vị làm người con gái, tiến lên cái địa vị làm người vợ, rồi kết cuộc đến làm người mẹ. Sự vinh cũng vì chồng vì con mà vinh, sự nhục cũng vì chồng vì con mà chịu nhục. Cái vận mệnh của người con gái đàn bà, chỉ quanh quẩn ở đó, cốt lấy gia đình làm nơi căn bản; nếu rời chỗ đó ra, dầu sang giàu cũng chưa chắc đã là đầm ấm hơn được.

Giáo dục là gì? Là để sắp sửa cho sẵn sàng tư cách ra đời, mà ra đời, thì lại tùy theo cái chức phận của từng hạng người đứng trong xã hội, mưu lấy sự hạnh phúc cho

